

Jean ETXEBERRI: Arroltze Ohoina (Sara, 1884)

AURKEZPEN HITZAK

Patri Urkizu

Euskalerriko Iparraldean pastoralak, ihauterietako trajikomeriak, astolasterkak, eta maskaradetaz aparte izan zen ere beste «herri antzerki» bat zenbait lekukotasunek argi eta garbi adierazten digutenaren arabera. Esate baterako Wentwort Webster-ek kontatzen digunez Luhusoko gazteriak 1867. urtean Hego Ameriketatik zetozen gazteei ongiatorria emateko antzerki bat antolatu zutena¹, eta, antza denez, ohitura hau ez zen bakarrik Iparraldekoa Bizkaiko Diputazioko liburutegian dagoen eskuzkiribu batek dionaren legez:

«SENTIMIENTO de un bascongado al abandonar los patrios lares por buscar fortuna en Montevideo. Canción cantable... (Composición poética en vascuence vizcaino representable y alegórica. La acción pasa en Urruña, 1853»².

Tamalez, luhusoarren antzerki testoa ez dugu ezagutzen (nik bederen). Mutilak bezala neskatxek ere, ohiturari jarrai-

1. W. WEBSTER, Les Pastorales Basques, La Tradition au Pays Basque. Donibane Lohizune 1897.2.arg.Elkar, Donostia 1982 244.or.

2. Euskera VI, Bilbo 1962, 252.or.

kiz, ikastetxeetan antzezten zituzten antzerkitxoak euskaraz, eta hauetariko baten berri demaigu Webster-ek. Saran, 1884. urtean, eskolaren atarian eta egunez, bertako neskatzek Jean Etxeberri Uztaritzeko komentuko kapelauak prestatu zien euskal antzerkitxo bat antzeztu bitzuten, Webster-ek ikusi eta bere idazlan batean aipatzen duena:

«Cette pièce fut jouée en plein jour devant l'école par les petites élèves des soeurs de l'école à Sare, vers 1884. L'auteur en est M. L'Abbé Etcheverri, aumônier du couvent d'Ustaritz. Je la crois une traduction ou adaptation de quelque pièce française. Le MS je l'avais copié de l'original de Mlle Louise Sellé de Sare»³.

Jean Etxeberri hau dugu, noski, Vinsonek dioskunez euskarazko lehen aldizkaria, egutegia edo almanaka sortu zuena 1848. urtean izenburu honekin: «Escualdun laborarien adiskidea», 1891. erarte urtero argitaratu zuena⁴, eta beste zenbait libururen egilea ere bai⁵, hala nola d'Abbadie jaunak Urruñan 1858. urtean antolatu zituen euskal jaietan «L'Empereur et la France» izeneko bertsoarekin parte hartu zuena, eta hemen ikusiko dugun bezala Iparraldean gontserbatzen den XIX. mendeko antzerki zaharrenaren moldatzailea. 1898. urteko urrilaren 6an hil zen Baionako apezten aldizkariak dioenez⁶.

3. P. URKIZU, Euskal Antzertia, Donostia 1984, 118.or.

4. J. VINSON, Essai d'une bibliographie de la langue basque. Paris 1898, II, 642.or.

5. S. ONAINDIA, Euskal Literatura, II, Bilbao, 1973, 194.or.

6. Bulletin Religieux du Diocèse de Bayonne. 30 Sept. 1908, Ephémérides Nécrologiques 6 oct. 1898, Jean Etcheberry, chanoine honoraire, annuaire des filles de la Croix d'Ustaritz.

Bere antzerki xume honen helburua, ohi zen legez, gazte-
 txoak libertiaraztea zen alde batetik, baina baita ere zen-
 bait dotrina hedaraztea, hala nola Lapurdiko apezak hainbes-
 te kezkatzen zituzten herri sinesteak, eta sorginkeriarena ba-
 tipat uxatzea. Euskara dotore eta bikain batez idatzirik dago
 eta moldaketa ongi eraikia dago, dirudielarik horrelakorik
 egiten antzea eta artea bazeukala gure Jean Etcheberri apezak,
 Iparraldeko lehen antzerkigile ezagunak.

Jean Etcheberri

EMBAUTZETZARIEN IZENDELTURAK

- Donat et François des Adrives
Ostolersu	:	Larcibai, Marie
Janeta	:	Berthel, Caliche
Marian	:	Delb, Marie
Luchina	:	Etcheverry, Josephine
M. Mendigoy	:	Goyeiche, Marie-Agnès
(Cher) Wilka	:	Sarratido, Dominique
Francisque	:	Hiriboyen, Marie-Anne

OHARRA: Eskuzkribatuen lehen orrian horrela agortzen da an-
 tezlarren zerrenda. Horrek erakusten diegu antzerki zela, eta inorzi
 du partaldean oroitzu hemen argaztuta.

1. Baionako Hiri Liburutegian eskuzkribatua M. J. Webst n. 11
 bezala katalogaturik dagoena

Dugum cerbitzarreñat eta madamaren bermitzio.

nearogin, cato igandean eregin bazalceat;

hasteco Dugum beriz ere cefa bere ondo: Hottachin

Maio 1910

Mila esner, andrea, ez segun eregiatario.

Francisco

Hona beraz non Dugum gure sorginac eta

azkac; madame Berquin argitzi Diti guiac.

M. Mendigorry

Chai alhabatean, hitz bat baharic. Ez.

gan izjuitua hain flaco non sorginac eta

azkac ihlusen baltitue garca guistau.

Ez Da sorginac Oduna laici eta haregin

pacto eguiten Dutenas. Guistinoan arceson.

ez latak holaric aipatu behar ere;

hastalde egungoa egun berria beala, Guisten